

vil beskæftige sig med engelsk historie i det 19. århundrede, kan oversigten anbefales som en let overskuelig indførelse i en væsentlig kildegruppe.

NIELS FINN CHRISTIANSEN

The Saumarez Papers. Selections from the Baltic Correspondence of Vice-Admiral Sir James Saumarez 1808–12. Edited by A. N. RYAN. Publications of the Navy Records Society. Vol. 110. London and Colchester 1967. xxv + 287 s. Ill. Kort. 50 sh.

Udgaven er foranstaltet af the Navy Records Society, der siden stiftelsen i 1893 har udgivet mere end 100 bind dokumenter af søhistorisk interesse, hvoraf næppe mange er blevet anmeldt i Historisk Tidsskrift. Grunden til, at det her foreliggende bør omtales, er, at James Saumarez i den nævnte periode, 1808–12, var øverstkommanderende over de engelske flådestyrker i Østersøen, og gennem hans korrespondance kan man se såvel den storpolitiske udvikling i Østersølandene som kaper- og kanonbådskrigen gennem engelske øjne.

Udgiveren, der er senior lecturer i moderne historie ved Liverpools universitet, har forsynet udgaven med en kortere indledning om Saumarez' familie og karriere samt om den politiske baggrund for de engelske operationer i Østersøen. Det var iøvrigt Saumarez' første selvstændige kommando efter en længere løbebane, der havde bragt ham både til Vestindien og Middelhavet. – Fremdeles er udgaven forsynet med kortfattede noter, hovedsagelig af biografisk karakter, og nogle, men ikke mange, henvisninger til foreliggende litteratur, også til svensk-sproget, hvorimod det ikke ser ud til, at udgiveren har kendskab til dansk litteratur om tiden.

Der er aftrykt 250 dokumenter, nogle dog med bilag. Det siger sig selv, at en engelsk flådechef i løbet af fem år har ført en langt større korrespondance, og udgiveren oplyser da også, at han har foretaget et udvalg af den »vast collection of unbound documents and letter books«, der nu findes i arkivet for Ipswich og East Suffolk. Det opgives derimod ikke, efter hvilke principper udvalget er foretaget, men det er tydeligt, at udgiveren har koncentreret sig om at finde de dokumenter, der efter hans formening har den største politiske interesse. Om det daglige liv på søen, om forsyningsproblemer og personaleforhold og andre spørgsmål, som må have optaget en god del af admiralens tid, findes kun lidt. Det er kun medtaget, når der er tale om store forlis eller stor mangel på forsyninger.

Iøvrigt er ikke alle de aftrykte dokumenter fra Saumarez-arkivet, men disse er suppleret med materiale hentet fra Admiralitetets og Foreign Office's arkiver i Public Record Office og enkelte fra andre steder.

Dokumenterne giver en god afspejling af, hvordan den engelske regering så på forholdene omkring Østersøen. Navnlig er det Ruslands og Sveriges politik, der er genstand for opmærksomheden, men også forholdene i Nordtyskland kommer ind i billedet. En øverstkommanderende på en så fremskudt og betydningsfuld post, som Østersøen dengang var, var ikke blot optaget af sine militære funktioner, men han var tillige en art diplomat, der korresponderede med regeringerne i de omliggende lande – iøvrigt ikke altid på en måde, der vandt hans regerings bifald. Denne side af admiralens funktion kommer godt frem i udgaven.

Også mange af de sælsomme fænomener, som krig og blokade skabte i handelslivet i disse år, kan mere eller mindre belyses ved den aftrykte korrespondance. Således omtales anvendelsen af forfalskede skibspapirer i stor stil, smugleri, licensfart og de til disse knyttede interesser, men her gælder det, at udgiveren synes at have trukket det interessante og usædvanlige frem på bekostning af det mere dagligdags.

Omtale af Danmark-Norge findes naturligvis hyppigt. Man får et levende indtryk af, hvorledes danske kanonbådes og kaperes virksomhed voldte englænderne besvær, især i de første af krigsårene. Der er omtale af planerne i 1808 om besættelse af Bornholm og Christiansø, af besættelsen af Anholt i 1809, af bestræbelserne for at gøre blokaden af Sjælland effektiv, men også af engelske uheld som tabet af en stor konvoj ved Dragør i 1808 og andre alvorlige skibstæb, som dog alt i alt ikke kunne standse den engelske fart på Østersøen. – Som et kuriosum kan det nævnes, at det fremgår, at den danske konsul i Kolberg var engelsk spion i en række år.

Alt i alt er The Saumarez Papers trods sin begrænsning en interessant udgave, som kaster lys over visse sider af politik og krigsførelse i Østersøområdet på Napoleonskrigenes tid.

AA. RASCH

NILS RUNEBY: Den nya världen och den gamla. Amerikabild och emigrationsuppfattning i Sverige 1820–1860. Studia Historica Uppsaliensia XXX. Scandinavian University Books. Svenska Bokförlaget 1969. 501 s. 48.– sv. kr.

Svensk historieforskning har i de sidste år sat stor kraft ind på studier i den demografiske udvikling efter 1800 og særlig i den voldsomme oversøiske udvandring fra landet efter 1840. Trods emnets centrale placering i svensk historie før 1914, har forskningen stort set ikke beskæftiget sig med udvandringen siden årene omkring 1910, hvor statistikerens Gustav Sundbärg udsendte den vældige materialesamling *Emigrationsutredningen* i 21 bind, en grundig kulegravning af svenske befolkningsforhold til belysning af masseudvandringens baggrund. *Emigrationsutredningen* tog så at sige pusten fra yderligere forskning i emnet. Når det imidlertid fra omkring 1960 atter er blevet taget op, skyldes det dels den almindelige tendens i forskningen til at beskæftige sig med social- og kulturhistoriske emner, men særlig den opfordring, der lå i professor Birgitta Odén's konkurrenceforelæsning i 1963: *Emigrationen från Norden till Nordamerika under 1800-talet. Aktuella forskningsuppgifter* (trykt i svensk Historisk Tidskrift 1963, s. 262–77). Siden da har der udviklet sig to centre i Sverige, der udelukkende beskæftiger sig med studiet af emigrationsproblematikken. Det ene er det meget aktive Emigrationsinstitut i Växjö, det andet er Institutionen för amerikansk historia i Uppsala, inspirerende ledet af docent Sune Åkerman. Resultater af dette arbejde er begyndt at vise sig, og i de følgende år vil en række publikationer om udvandringen før 1914 fremkomme. En følge af den svenske aktivitet på området er, at interesse for emnet også har rejst sig i de andre nordiske lande – et omfattende fællesnordisk projekt er i støbeskeen. På komparativt grundlag skal udvandringen som socialøkonomisk og politisk fænomen udforskes.

Et af de spørgsmål, der har beskæftiget flere svenske forskere, er, hvordan emi-